

Effects of Socratic Questioning on Analytical Reading of Thai Literature Among Grade 8 Students

Kawisara Petchdee^{1*} and Petch Wijitnawin²

¹ Master of Education, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

² Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: 6312610015@ru.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to evaluate the effects of using the Socratic questioning method on students' analytical reading ability in literature by comparing the mean scores before and after the implementation of the Socratic questioning-based instructional approach. The target population consisted of 43 Grade 8 students from a single classroom at a secondary school in Lopburi Province, enrolled in the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected using purposive sampling. The research instruments included: (1) twelve lesson plans employing the Socratic questioning method, each lasting one 50-minute class period, and (2) a multiple-choice test with four options, consisting of 30 items designed to measure analytical reading ability in literature. Data were collected over a period of four weeks, with three class sessions per week. The data were analyzed using content validity, mean, standard deviation, and a dependent t-test. The findings revealed that the post-test scores of the students who received instruction using the Socratic questioning method were significantly higher than their pre-test scores, with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: Socratic Questioning Method, Analytical Reading Ability Regarding Thai Literature, Grade 8 Secondary School Students

ผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

กวิสรา เพชรดี^{1*} และ เพชร วิจิตรนาวัน

¹ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: 6312610015@ru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลกระทบของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสต่อความสามารถในการอ่านวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียน โดยเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการนำวิธีการสอนที่ใช้การตั้งคำถามแบบโสเครติสไปใช้ในการเรียนการสอน ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีจำนวน 43 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส จำนวน 12 แผน แผนละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที (2) แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ซึ่งเป็นปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่แบบ dependent t-test ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส, ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ของผู้คนมาอย่างยาวนาน การอ่านไม่เพียงแต่ช่วยให้สามารถเข้าถึงความรู้ที่บันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ หากยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ เชื่อมโยงแนวคิด และถ่ายทอดประสบการณ์จากคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ลักษณะของการอ่านก็ได้เปลี่ยนแปลงตามไป จากเดิมที่เน้นเพียงการถอดรหัสสัญลักษณ์เพื่อให้อ่านออกเสียงหรือเข้าใจเนื้อหาในระดับพื้นฐาน กลายเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้น ผู้อ่านต้องมีความสามารถในการกลั่นกรองข้อมูล วิเคราะห์ข้อเท็จจริง เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ และตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณต่อเนื้อหาที่อ่านอยู่ ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่เรียกกันว่า “การอ่านเชิงวิเคราะห์” ดังที่ สายใจ ทองเนียม (2560) และชลธิดา หงษ์เหม (2560) กล่าวว่า การอ่านเชิงวิเคราะห์ เป็นการอ่านที่ลึกซึ้งกว่าการอ่านทั่วไป เพราะไม่ได้หยุดอยู่แค่ความเข้าใจระดับถ้อยคำหรือประโยค แต่เป็นการเข้าใจความหมายในระดับแนวคิด โครงสร้าง และเจตนาของผู้อ่าน ผู้อ่านจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค แนวคิดหลักและแนวคิดรอง การใช้ภาษา และบริบทที่แวดล้อมเนื้อหานั้น ๆ เพื่อประเมินข้อมูลที่รับรู้มีความน่าเชื่อถือเพียงใด มีมุมมองหรืออคติแอบแฝงอยู่หรือไม่ และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ต่อยอดในสถานการณ์จริงได้หรือไม่ (ธีระพล แก้วคำจันทร์, 2564) ทักษะเหล่านี้จึงนับเป็นทักษะทางปัญญาที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยข้อมูลหลากหลาย ทั้งในเชิงคุณภาพและเจตนา ส่วนในด้านการจัดการเรียนรู้ อย่างวิชาภาษาไทย “วรรณคดี” ถือเป็นประเภทของเนื้อหาที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างยิ่ง โดยวรรณคดีไทยมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น ทั้งในเชิงภาษาที่ลุ่มลึก การใช้โวหารเปรียบเทียบ ฉันทลักษณ์ที่ประณีต

และการชอนนัยสำคัญไว้ในบทประพันธ์ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องใช้ทักษะทางความคิดอย่างรอบด้านในการตีความทำความเข้าใจ และแยกแยะประเด็นทางอารมณ์ จริยธรรม หรือสังคมที่แฝงอยู่ในเรื่องได้อย่างเหมาะสม วรรณคดีไม่ได้ให้เพียงความงามทางภาษา แต่ยังสะท้อนโลกทัศน์ ค่านิยม และวัฒนธรรมของยุคสมัยนั้น ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ความเชื่อเรื่องกรรมและเวร การเมือง การปกครอง หรือ แม้แต่ปัญหาทางสังคมในเชิงเปรียบเทียบกับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะกำหนดอย่างชัดเจนในสาระที่ 5 เรื่องวรรณคดีและวรรณกรรม ว่าผู้เรียนควรมีความสามารถในการ “เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีอย่างเห็นคุณค่า และสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนไม่น้อยยังมีข้อจำกัดในการเข้าใจวรรณคดีเชิงลึก ไม่สามารถสังเคราะห์แนวคิดหลักของเรื่องได้ และไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเนื้อเรื่องหรือครูผู้สอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาดังกล่าว อาจรวมถึงการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงยึดติดกับการบรรยาย การเน้นท่องจำการตีความตามคำเฉลย มากกว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2566)

อนึ่ง จากการสังเกตการณ์ในชั้นเรียนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยได้สอนด้วยตนเองพบว่า ปัญหาของผู้เรียนจำนวนมากยังไม่สามารถตั้งคำถามต่อเนื้อหาที่อ่านได้ด้วยตนเอง ไม่สามารถแสดงเหตุผลรองรับความคิดเห็น และมักเงียบเมื่อถูกถามความเห็นต่อวรรณคดี เป็นเพราะผู้เรียนไม่เข้าใจในสิ่งที่อ่านอย่างแท้จริง สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาที่ครูจะต้องปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง หนึ่งในแนวทางที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและมองเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาผู้เรียนได้ คือ “วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส” (Socratic Questioning) ซึ่งเป็นเทคนิคที่เน้นการตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผล ทบทวนความเข้าใจของตนเอง และกล้าตั้งคำถามต่อความรู้ที่ได้รับอย่างสร้างสรรค์ (Al-Darwish, 2012; Akinde, 2015; Paul, R., & Elder, L., 2006) การตั้งคำถามแบบโสเครติสไม่มุ่งหวังให้ผู้เรียนได้คำตอบที่ถูกต้องในทันที แต่เป็นการเปิดพื้นที่ทางปัญญาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม อภิปราย แลกเปลี่ยน และพัฒนาความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่าง ๆ พบว่า การที่ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกฝนในลักษณะนี้ มักมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงวิเคราะห์ที่ดีขึ้น สามารถมองเห็นความหลากหลายของมุมมอง และแสดงออกอย่างมีเหตุผล และมีความมั่นใจมากขึ้น (Toledo, 2015) นอกจากนี้ วิธีการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดโดยไม่ถูกตัดสิน และจากงานวิจัยต่างประเทศหลายฉบับ พบว่าการตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถส่งเสริมความสามารถในการวิเคราะห์ การอภิปราย และการเข้าใจวรรณกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Sahamid, 2016) ทั้งในรายวิชาด้านภาษา คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (สุนิสา บุญมา, 2563; นฤกวิน วัฒนรัตน์, 2565; วรินทร์ สิริพงษ์ชนภัทร และคณะ, 2567; ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์, 2564) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของรายวิชาภาษาไทย โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาโดยตรงถึงผลของการนำวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมาใช้ร่วมกับการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีไทย ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยบริบทการศึกษานี้อยู่ในสถานศึกษามัธยมศึกษาของจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความท้าทายทั้งด้านทักษะการอ่านและกระบวนการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนตามที่พบจากการสังเกตการณ์จริงในชั้นเรียนของผู้วิจัย การศึกษานี้จึงมุ่งหวังที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในบริบทดังกล่าวให้มีความลึกซึ้งและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างต้นแบบวิธีการเรียนการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่ศึกษา และขยายผลสู่การพัฒนาวิธีการเรียนการสอนในวิชาอื่น ๆ ที่เน้นทักษะความคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองขั้นต้น (Pre-experimental research design) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเพียงกลุ่มเดียว และไม่มีกลุ่มควบคุม (Creswell & Guetterman, 2019) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส โดยมีประชากรกลุ่มเป้าหมายเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองมีการเก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 43 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลอง (experimental group) ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยใช้คะแนนทดสอบการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียน ซึ่งมีจำนวนนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน ต่ำกว่าพอใช้มากที่สุดในระดับชั้น คิดเป็นร้อยละ 55.81 ซึ่งนับว่าเป็นห้องที่ควรพัฒนาเรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์อย่างเร่งด่วน (Creswell & Guetterman, 2019)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มทดลองโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส จำนวน 12 แผน รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลจำนวน 4 สัปดาห์ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการสอน ขั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส (ประกอบด้วย 8 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ ขั้นคำถามเพื่อเปิดความคิด ขั้นคำถามเพื่อให้สร้างความเข้าใจแจ่มชัด ขั้นคำถาม เพื่อขบคิดความแจ่มชัดนั้นให้เกิดเป็นมโนทัศน์ ขั้นคำถามเพื่อแสวงหาสมมุติฐานอื่นหรือก่อให้เกิดสมมุติฐาน ขั้นคำถาม เพื่อทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนสมมุติฐานนั้น ขั้นคำถามเพื่อขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ ขั้นคำถามเพื่อให้อนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นและขั้นคำถามเพื่อพิสูจน์ค่าจำกัดความ) และขั้นสรุปและประเมินผลการจัดการเรียนรู้

หลังจากออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว จึงนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และนำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน ทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 47 คน ผลการทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนบางคนยังสับสนกับคำถามในการตีความและวิเคราะห์สาระสำคัญ (theme) ของวรรณคดี ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยปรับถ้อยคำที่ใช้ในการตั้งคำถามให้เข้าใจง่าย และยกตัวอย่างการวิเคราะห์วรรณคดีตามแนวคิดที่ปรากฏในวรรณคดี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการอ่านวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น

2.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ คะแนนเต็ม 30 คะแนน แบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ประกอบด้วย การประเมินความสามารถในการอ่านระดับการตีความ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และระดับการประเมินและตัดสินคุณค่าของเรื่องที่อ่าน จากนั้นนำไปตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย 3 ท่าน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หลังจากนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขเรื่องภาษาให้กระชับ มีความชัดเจน ตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 47 คน ผลการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยพบว่าแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.75 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.53 ถึง 0.74 และค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.22 ถึง 0.57

3. สมมุติฐานการวิจัย

ผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสจะมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยโดยจัดทำหนังสือขออนุญาต เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดลพบุรี ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยภายในโรงเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลของโรงเรียนและกลุ่มตัวอย่าง เป็นความลับโดยไม่ระบุชื่อของผู้เรียนทุกคน และชื่อจริงของโรงเรียน (Creswell & Guetterman, 2019; Thomas, G, 2017)

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามก่อนเรียนในแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้เวลา 30 นาที

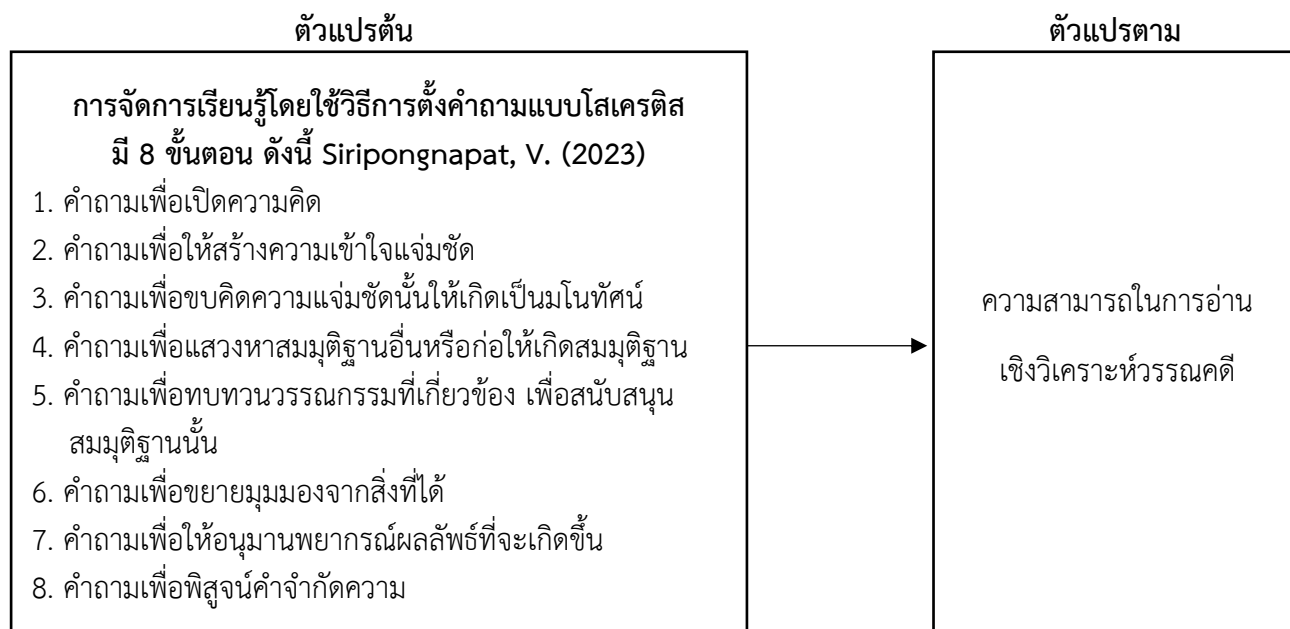
4.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแผนที่กำหนด โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2.1 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน แผนละ 50 นาที ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ

4.4 เมื่อจัดการเรียนรู้ครบตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการโดยให้ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบคำถามหลังเรียนในแบบวัดความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยใช้เวลา 30 นาที

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นโดยพิจารณา คะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีก่อนและหลังการทดลอง โดยตรวจสอบสมมติฐานการแจกแจงแบบปกติ ของคะแนนความแตกต่าง (difference scores) ด้วยการวิเคราะห์ค่า ความเบ้และความโด่ง รวมทั้งใช้การทดสอบ Kolmogorov-Smirnov ตามคำแนะนำของ Cohen et al. (2018) ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนดังกล่าวมีการแจกแจงแบบปกติ จึงสามารถใช้สถิติ t-test for dependent samples ได้อย่างเหมาะสม จากนั้นจึงวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS Statistics 21.0 เพื่อคำนวณค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส

ช่วงเวลา	จำนวนนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ค่า t	Sig.
ก่อนการทดลอง	43	15.40	3.81	-10.54	.000*
หลังการทดลอง	43	19.37	2.92		

หมายเหตุ: * $P < 0.05$

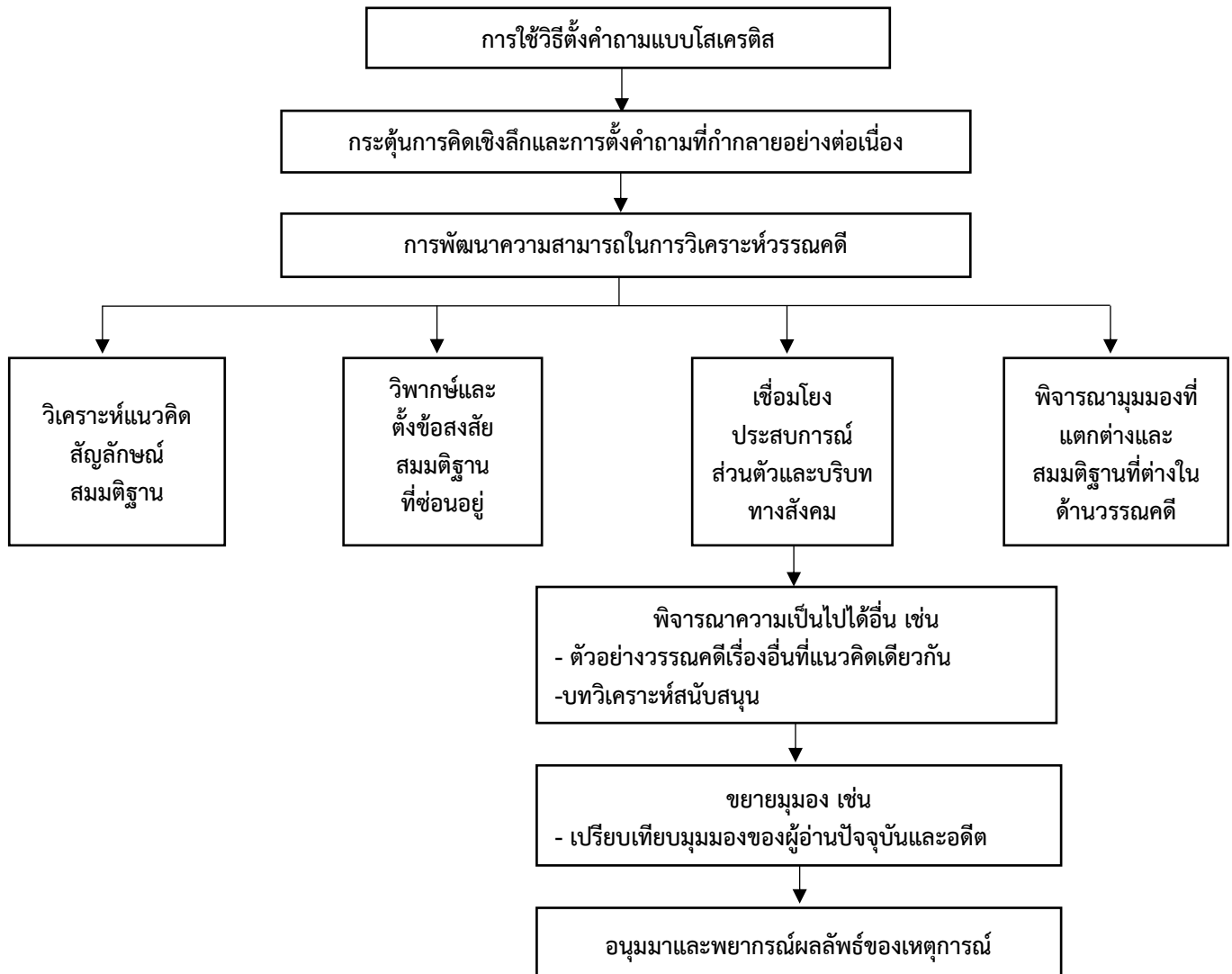
ตารางที่ 1 ข้างต้นนี้แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี ผู้วิจัยพบว่าผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสมีคะแนนความสามารถในการอ่านวรรณคดี หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั้นหมายความว่าผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่สูงขึ้น เนื่องจากการได้ฝึกการเดาความหมายของคำศัพท์จากบริบทและการตีความศัพท์และสำนวน ไม่ใช่เพียงการแปลความหมายตามตัวอักษร แต่เป็นการเข้าใจสิ่งที่แฝงอยู่เบื้องหลังถ้อยคำเหล่านั้น ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล จะช่วยส่งเสริมทักษะนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อครูนำเครื่องมือทางปัญญาอย่าง “คำถามแบบโสเครติส” (Socratic Questioning) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดี คำถามลักษณะนี้ไม่ได้มุ่งหวังคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว หากแต่เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อหา คติวิเคราะห์อย่างรอบด้าน และเชื่อมโยงข้อมูลเก่ากับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ กระบวนการนี้ช่วยพัฒนาการคิดระดับสูง และก่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะของผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (constructivist learning) ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับสาร แต่เริ่มมีบทบาทในการกลั่นกรองข้อมูล แปลความหมาย และจัดระบบความเข้าใจด้วยตนเอง จากการศึกษาของ Akinde (2015) พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกผ่านคำถามเชิงลึก มีแนวโน้มที่จะเข้าใจแนวคิดนามธรรมและตีความเนื้อหาซับซ้อนได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำถามโสเครติสไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือกระตุ้นการคิด แต่ยังช่วยเปิดมุมมองใหม่ ๆ ต่อเนื้อหาด้วย ทั้งนี้ เมื่อผู้เรียนต้องเผชิญกับคำศัพท์หรือสำนวนที่ไม่คุ้นเคย การตั้งคำถามเพื่อหาความหมายจากบริบทก็กลายเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอย่างมาก เพราะผู้เรียนจะเริ่มวิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธี “อ่านระหว่างบรรทัด” ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของการอ่านเชิงวิเคราะห์ ไม่เพียงแต่คำถามเท่านั้นที่มีบทบาทสำคัญ แต่บรรยากาศในห้องเรียนก็มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะดังกล่าว (Al-Darwish, 2012; Toledo, 2015) กล่าวถึงความสำคัญของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียนว่าเป็นตัวเร่งให้เกิด “การฟัง” ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนไม่เพียงรับฟังผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนความคิดของตนเองอย่างมีโครงสร้าง การที่มีครูเป็นผู้นำผ่านคำถามเชิงวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้จากกันและกัน สังเกตความแตกต่างของมุมมอง และปรับวิธีคิดของตนให้รอบคอบยิ่งขึ้นสอดคล้องกับ King, A. (1995) ที่ให้ความสำคัญกับการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดลึกไปถึงระดับการวิเคราะห์เนื้อหา ไม่ใช่เพียงแค่จดจำข้อมูล เมื่อผู้เรียนต้องตอบคำถามที่ต้องอาศัยการใช้เหตุผล และการเชื่อมโยงกับความรู้เดิม พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะเข้าใจเนื้อหาที่ซับซ้อนมากขึ้น และสามารถอธิบายเหตุผลของตนได้อย่างเป็นระบบและชัดเจน จะเห็นได้ว่า การใช้คำถามโสเครติสไม่ได้เป็นเพียง

เทคนิคการจัดการเรียนรู้ แต่เป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนก้าวข้ามพฤติกรรมการอ่านแบบผิวเผิน ไปสู่การเข้าใจเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี อย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครตีสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีพบว่า การใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครตีสส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดี โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเชิงลึก วิพากษ์ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ส่วนตัวและบริบททางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการตั้งคำถามที่ท้าทายและต่อเนื่อง ตามลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของ Paul & Elder (2006) ที่ชื่อว่า Socratic Questioning ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์โดยการ ทำลายสมมติฐานและขยายขอบเขตความคิดของผู้เรียน คือ นักเรียนเริ่มคิดและทำความเข้าใจเนื้อหาวรรณคดีในเบื้องต้น ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์เจาะลึกแนวคิด สัญลักษณ์ และสมมติฐานที่ซ่อนอยู่ในเนื้อหาวรรณคดี รวมถึงพิจารณาความเป็นไปได้อื่น ๆ หรือมุมมองที่แตกต่างจากแนวคิดและสมมติฐานที่ซ่อนอยู่ในวรรณคดี เช่น มีตัวอย่างในวรรณกรรมเรื่องอื่นที่สะท้อนแนวคิดเดียวกันนี้หรือไม่ หรือหาบทวิเคราะห์อื่น ๆ มาสนับสนุนแนวคิด และขยายมุมมองจากสิ่งที่ได้ เช่น หากผู้อ่านในยุคปัจจุบันอ่านวรรณคดีเรื่องนี้

จะเข้าใจในมุมมองเดียวกับผู้อ่านในอดีตหรือไม่ รวมถึงพิจารณามุมมองต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอนุมานพยากรณ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ ของตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องเพื่อพิสูจน์แนวคิดหรือประเด็นสำคัญในวรรณคดี

สรุปผลการวิจัย

ผลของการใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสที่มีต่อความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า การตั้งคำถามแบบโสเครติสสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีหลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีขั้นตอนและกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และได้ให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีนั้นครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการอ่านวรรณคดี เน้นวรรณคดีที่มีเนื้อหาลึกซึ้งและสอดแทรกคติสอนใจ ฝึกฝนให้ผู้เรียนจับประเด็นสำคัญ ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและตั้งคำถามเชิงลึกและประเมินผลจากกระบวนการคิดและการแสดงความคิดเห็น ขั้นตอนและกระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่เข้าใจเนื้อหาวรรณคดี แต่ยังสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสในหน่วยการเรียนรู้อื่น

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการอ่านเชิงวิเคราะห์วรรณคดีโดยใช้วิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติส มีลำดับขั้นตอนในแต่ละขั้นที่ต้องใช้เวลาเพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายและประกอบด้วยเหตุผลจากการตอบคำถาม และการอภิปรายในชั้นเรียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรกำหนดระยะเวลาในการทำแต่ละกิจกรรม และแจ้งให้นักเรียนทราบเป็นระยะ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/โรงเรียนควรจัดอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ในรายวิชาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสไปใช้ในการอ่านเชิงวิเคราะห์กับนักเรียนชั้นอื่น ๆ เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ทำให้ผลการวิจัยมีข้อจำกัด ดังนั้น หากมีการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการสุ่ม (randomization) กลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นผู้เรียนทั้งระดับและนำมาจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสเพื่อศึกษาผลต่อไป

2.2 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในรายวิชาอื่น ๆ หรือ การอ่านประเภทอื่น ๆ ได้

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของวิธีการตั้งคำถามแบบโสเครติสกับวิธีการสอนอื่น เช่น การใช้แผนผังความคิด หรือการอภิปราย แบบ CIRC เพื่อเปรียบเทียบผลต่อทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ดวงมน จิตรจันทน์. (2566). สุนทรียภาพในภาษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). ปทุมธานี: เดอะบุ๊คส์พลัส.
- ธีระพล แก้วคำจันทร์. (2564). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับผังกราฟิกกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- นฤกวิน วัฒนรัตน์. (2565). การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาพร้อมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครตีส เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (การศึกษาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร, สุภัทรา อัมทรัพย์, เทวินทร์ พูลพิพัฒน์, ศุภาพิชญ์ ฝ้ายเดช, ปณัฐ กิจรุ่งเรือง และ อธิกมาส มากจ้อย. (2567). เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครตีสเพื่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 22(1), 21-36.
- ศิริลักษณ์ ไทยพงษ์. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการตั้งคำถามแบบโสเครตีส เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการแก้ไขปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา. (ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สายใจ ทองเนียม. (2560). ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- สุนิสา บุญมา. (2563). การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสอนแนะให้รู้คิดร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามแบบโสเครตีส เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคณิตศาสตร์. (การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- Akinde, O. A. (2015). A pilot study of students' learning outcomes using didactic and Socratic instructional methods: An assessment based on Bloom's taxonomy. *Educational Research and Reviews*, 10(21), 2821–2833.
- Al-Darwish, S. (2012). The Role of Teacher Questions and the Socratic Method in EFL Classrooms in Kuwait. *World Journal of Education*, 2(4), 76-84.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. (8th ed.). London: Routledge.
- Creswell, J. W., & Guetterman, T. C. (2019). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (6th ed.). New York: Pearson Education.
- King, A. (1995). Designing the instructional process to enhance critical thinking across the curriculum: Inquiring minds really do want to know. *Teaching of Psychology*, 22(1), 13–17.
- Paul, R., & Elder, L. (2006). *The Thinker's Guide to the Art of Socratic Questioning*. California: Foundation for Critical Thinking Press.
- Sahamid, H. (2016). Developing critical thinking through Socratic questioning: An action research study. *International Journal of Education & Literacy Studies*, 4(3), 62–72.
- Thomas, G. (2017). *How to do your research project: a guide for students*. (3rd ed.). London: SAGE Publications.

Toledo, C. A. (2015). Dog bite reflections-Socratic questioning revisited. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 27(2), 275–279.